

РЕЦЕНЗИЯ  
ОТ  
ПРОФ. Д-Р ДИМИТЪР ЕНЧЕВ КАМБУРОВ д.м.н.

На научните трудове на Доц. Д-р Димитър Иванов Райков д.м.н.  
Ръководител на Катедра Ортопедия и Травматология МУ-Варна

Уважаеми г-н Председател,  
Уважаеми членове на научното жури,  
Колеги,

На заседанието си на 18.12.2017г. факултетния съвет на факултета по Медицина на МУ-Варна ме избра и назначи със заповед на Ректора № Р-109-377 /16.10.2017г. за член на Научното жури по обявения конкурс в ДВ бр. т.77 (26.09.2017г.) относно заемане на АД „ПРОФЕСОР” с кандидат доц. Димитър Иванов Райков д.м.н. по професионално направление 7.1 Медицина и научна специалност „Ортопедия и травматология”.

На своето първо заседание на основание чл. 104 и ал. 5 по Правилника за развитие на академичния състав на МУ-Варна, бях избран за рецензент.

**Кратки биографични данни**

Доц. д-р Димитър Райков д.м.н. е роден в гр. Варна.

През 1990г. се дипломира в МУ-Варна

През 1997г. придобива специалност „Ортопедия и травматология”

Автор е на над 150 статии и доклади, представени в България и чужбина.

Работи като ортопед от 1991г.

Преподавателската му дейност започва от 1998г.

През 2008г., след защита на дисертационен труд „Възможности и оценка на екстракорпоралната шоково вълнова терапия (ортотрипсия) при травми и заболявания на крайниците” му е присъдена научно-образователна степен „Доктор”.

Хабилитиран за „Доцент” през 2010г. През 2017г. защитава дисертационен труд за присъждане на научната степен „Доктор на медицинските науки” на тема: “Консервативно лечение на идеопатичното еквиноварусно ходило.

Метод на Понсети – утвърден стандарт”

Членува в 12 национални и международни организации в сферата на специалността, както и в ред колегии и списания.

Член е на държавната комисия на изпит за специалност по Ортопедия и травматология. Член на академичния съвет на МУ-Варна, ръководител на катедра Ортопедия и травматология на МУ-Варна от 2016г.

**Характеристика и анализ на количествени и качествени показатели на кандидата във връзка с научно изследователската му дейност.**

**А. Количествени показатели**

| Научни трудове                                                  | Брой |
|-----------------------------------------------------------------|------|
| Дисертации                                                      | 2    |
| Монография                                                      | 1    |
| Статии публикувани в български списания                         | 46   |
| Глави в монографии и учебници с библиография                    | 2    |
| Публикации в реферирани международни списания                   | 5    |
| Научни съобщения в международни конгреси с публикувани резюмета | 24   |
| Научни съобщения в национални конгреси с публикувани резюмета   | 72   |
| Пленарни лекции на национални форуми                            | 5    |
| Научни филми                                                    | 5    |
| Общ брой                                                        | 162  |

**В. Анализ на цитиранията**

| Цитирания                       | Брой |
|---------------------------------|------|
| Цитирания в български източници | 55   |
| Цитирания в чужди източници     | 1    |
| Общ брой                        | 56   |

Цитирания в български и чужди източници са на базата на представена справка от Библиотеката на МУ Варна 766 / 24.10.2017 г.

**С. Анализ на реалните публикации ( дисертации, монографии, статии в списания и сборници, глави в монографии)**

| Реални публикации                              | Самостоятелни | Първи автор | Втори автор | Трети и следващ | Брой |
|------------------------------------------------|---------------|-------------|-------------|-----------------|------|
| Дисертации                                     | 2             | 0           | 0           | 0               | 2    |
| Монография                                     | 1             | 0           | 0           | 0               | 1    |
| Статии публикувани в български списания        | 14            | 11          | 13          | 8               | 46   |
| Статии публикувани в международни списания     | 1             | 4           | 0           | 0               | 5    |
| Глави в монографии или учебници с библиография | 1             | 0           | 1           | 0               | 2    |
| Общ брой                                       | 21            | 15          | 14          | 8               | 56   |

От реалните публикации, 14 са на английски език, 12 на български и английски и 30 на български език. Единствен автор е в 21 труда (36%). В колективни трудове той е: първи в 15 (26%), втори - в 14 (24%), трети и следващ автор в 8(14%). От реалните публикации 27 (двадесет и седем) са след присъждане на академична длъжност "Доцент". 5 от публикациите са с IF( 2015) – 31,95 и Index Copernicus value (2015) – 394,8.

#### D. Анализ на научните съобщения от конгреси, симпозиуми и конференции с публикувани резюмета

| Научни съобщения        | Самостоятелни | Първи автор | Втори автор | Трети и следващ | Брой |
|-------------------------|---------------|-------------|-------------|-----------------|------|
| В международни конгреси | 3             | 11          | 7           | 3               | 24   |
| В национални конгреси   | 14            | 16          | 32          | 10              | 72   |
| Общ брой                | 17            | 27          | 39          | 13              | 96   |

Участията в международни конгреси са с подиум презентации и постери. Те са във водещите за специалността научни форуми на SICOT, EFORT, IFSSH, FESSH, EFSM,. Участията на национални форуми са на конгреси на БОТА, конференции на Дружеството по хирургия на ръка, Дружеството по хирургия на глезен и ходило,, Клиникоанатомични срещи в Медицински университет – Варна, Международната Медицинска Асоциация IMAV с международно участие.

#### Е. Анализ на други научни трудове

| Реални публикации                    | Самостоятелни | Първи автор | Втори автор | Трети и следващ | Брой |
|--------------------------------------|---------------|-------------|-------------|-----------------|------|
| Пленарни лекции на национални форуми | 5             | 0           | 0           | 0               | 5    |
| Научни филми                         | 5             | 0           | 0           | 0               | 5    |
| Общ брой                             | 10            | 0           | 0           | 0               | 10   |

Пленарните лекции са на международни курсове, организирани по различни поводи за следдипломно обучение, семинари и обучителни форуми на лекари, проведени в различни Медицински университети в България .

Научните филми са изработени в Студия за учебни и научни филми на МУ Варна(MU-TV) (2015г – 2017 г.) и са интернет базирани.

Кратък анализ на тематичните раздели.

**Детска ортопедия и травматология.** За рецензиране са представени 18 реални публикации, 4 доклада и съобщения, 2 филма или общо 34 броя. Централно място от научно изследователската дейност на Доц. д-р Райков заема детската ортопедия. Неговите разработки в лечението на еквинусоварусното ходило, ултразвуковата скринингова диагноза на тазобедрената дисплазия и съвместните публикации със специалисти

педиатри по проблеми при детски хематологични заболявания (хемофилия, анемия и др.) са с висока оценка. Те са представени с една дисертация, 18 статии, 14 доклада, 2 научни филма или общо 21% от всички заглавия. Публикувани са в сп. „Ортопедия и травматологи“, сп. „Педиатрия“, сп. „Практическа педиатрия“, сп. „Клинична и трансфузионна хематология“, „International Journal of Science and Research“.

1. **Лечение на еквиноварусно ходило.** Идиопатичното еквиноварусно ходило е не само най-честия деформитет на стъпалото, но и като цяло на опорно-двигателния апарат (Герчев 18,5% , Neisen 12 - 43%). Промените засягат структурите на ходилото, но и мускулатурата и мускулно-ставния апарат на подбедрицата и коляното. Те водят до ставна ригидност, намалена мускулна сила, болка, и инвалидност. На този проблем е посветена и дисертацията на Доц. д-р Райков „Консервативно лечение на идиопатичното еквиноварусно ходило“. Методът на Понсети – утвърден стандарт”. Той е първият посветен на консервативното лечение на вроденото еквиноварусно ходило по метода на Понсети в България. Искам да подчертая някои основни принципи в работата на кандидата, някои от които имат нестандартен характер:
  - а) необходимостта лечението да започне непосредствено след раждането (след 1вата седмица),
  - б) първоначално лечението да е неоперативно,
  - в) процедурите за намаляване и коригиране на деформитета да се извършват постепенно,
  - г) много съществено заключение и от морален аспект е, че постигането на пълна корекция е невъзможно и този факт е крайно необходимо да бъде споделен с родителите още в началото на лечението.

Изследването включва 165 деца за период от 15 години на възраст на 1-2 седмици до 3г. и 3м.

Особено оценявам като принос от практически характер разработения раздел „Грешки при лечението на еквиноварусното ходило“. Оценката ми върху анализа на Доц. Райков във връзка с хронологията във въвеждането и утвърждаването на метода на Понсети през последните години е много висок. Тя се подкрепя и от постигнатите успехи на кандидата, които се доближават в много отношения до тези водещи детски ортопеди,



специалисти в областта, като Ponseti (1996), Dobs (2004), Diez (2004), Herzenberg (2002), въпреки по-краткия срок на проследяване. Направените изводи и заключения от Доц. Райков имат приносен характер и бих ги категоризирал като приноси в рамките на национални достижения и даже надхвърлящи тази характеристика.

## **2. Дисплазия на тазобедрената става и ултразвуково изследване по Graf.**

Ранната диагностика на тазобедрената дисплазия е основа на успешното лечение. Въпреки въведената методика, водеща до драстично снижаване на оперативната активност и предимствата на консервативното лечение, все още допускани грешки могат да доведат до сериозно проблеми, поради непровеждане на ултразвуковия скрининг. Приносите на кандидата имат предимно практически характер и се изразяват в разработена и представена в България УЗ диагностика по метода на Граф, след участие на кандидата в специализирани курсове в Stolzalpe, Австрия. Представени са детайли в прилаганата техника, които трябва да се съобразяват – неправилно подбиране на подходящ ултразвуков трансдусер или неправилно позициониране на пациента (детето), довеждащи до Tilt effect.

## **3. Лечение на детска церебрална парализа с деривати на Ботулинов токсин А.**

Приноси в този подраздел:

а) Разработен и представен в България е методът за дозиране и инжектиране на ботулинови деривати при лека и средна по степени форми, предимно на спастичната детска церебрална парализа, както и УЗ насочване на инжекционната игла при въвеждане на субстанцията.

## **4. Екстракорпорална шоково вълнова терапия в ортопедията и травматологията.**

Дисертационният труд на кандидата, с който му беше присъдена научно-образователната степен „Доктор” през 2008г. е посветена на този метод на лечение.

През 2017г. излезе от печат и монографията на Доц. д-р Димитър Райков, озаглавена „Ентезопатии в ортопедичната практика”. Трудът предлага широко обхватна библиографска справка от 258 автора, 15 на кирилица, (от които 14 на Доц. Райков) и 243 на латиница (13 от тях Доц. Райков)

Данните, анализирани в този обширен труд са многократно анализирани преди това, а резултатите кумулирани на международни форуми в Швеция, Словения, Шотландия, Австрия, Италия. Процентно 23% от всички публикации и доклади на кандидата са посветени на екстракорпоралната шоково вълнова терапия в Ортопедията и травматологията. Научните трудове на тази тематика отразяват разработване на нов неоперативен метод, чието приложение нараства постоянно в ортопедичната практика, поради подобряване на метода и с усъвършенстването на наличната и разработване на нова апаратура. Основните индикации за приложението на екстракорпоралната шоково вълнова терапия са:

- а) Ентезопатии, т.е. болезнени инсерционни зони на сухожилия, лигаменти, фасции или ставни капсули,
- б) Забавено срастване на фрактурите, болестта на Чандлър,
- в) Бурсити,
- г) Тендилити,
- д) Фасциити.

Проблемът е подробно развит в дисертационния труд на кандидата (2008г.), в 13 статии и 21 начуни презентации в България и чужбина. В монографията си „Ентезопатии в ортопедичната практика” кандидатът споделя своя 10-годишен опит и предлага 3-етапно поведение в сроковете и лечението, започващо от кабинета на общо практикуващия лекар и специалистът ортопед, до ISWT и хирургическата намеса.

Като принос от научно практическо естество в този раздел определям:

- Приложението за първи път в България в клиничната практика на ESWT,
- Подчертават се предимствата на метода, които го правят ефективен и лесно достъпен в ежедневната практика,
- За първи път се предлага алгоритъм за приложението на ESWT.

**5. Травми и заболявания на горен крайник.** В този раздел са включени публикации от началния период на научно изследователската дейност на кандидата в колективни разработки, включващи ортопеди, хирурзи на ръката, специалисти по нуклеарна медицина, анатоми.

Централно място заемат:

- а) Асептична некроза на карпалните кости,
- б) Карпалната нестабилност (на Конгреса ВОТА, 2001г, Албена),
- в) Травматичната нестабилност на дисталната радиоулнарна става,
- г) Пластично възстановителни операции в областта на горен и долен крайник,
- д) Контрактура на Dupuytren, болестта на deQuervain. По този раздел са представени 13 статии, 16 доклада – общо 29 (18% от всички заглавия) и един раздел от монография на английски.

Като приноси от научно практическо характер определям:

- За първи път в ортопедичната литература се разглежда много пластово (етиопатогенеза, диагностика, патоанатомия, морфология и хирургичното лечение на болестта на Kienbock, кръвоснабдяване на лакетната кост, “ниво” операции за проследяване на дистално радиоулнарно несъответствие (улна минус вариант),
- Васкуляризиращи операции при лечението на болестта на Kienbock,
- Ранна диагностика посредством сцинтиграфско изследване.
- Анализ на пластично възстановителни операции на долен и горен крайник,
- Диагностика и лечение на карпалната нестабилност и дисталната радиоулнарна пост травматична нестабилност.

## **6. Болести и травми на ахилесовото сухожилие.**

Самостоятелното представяне в отделен раздел на болестите и травмите на Ахилесовото сухожилие намирам за целесъобразно поради приносите на групата, начело с кандидата, която работи в тази област на клиничната практика. Представена е техника за мини инвазивно лечение на пресни и отложени до 15-я ден от травмата руптури на ахилесовото сухожилие, която многократно е усъвършенствана в прериод от над 10 години. Представени за рецензия са 7 статии, 15 доклади и 1 пленарен филм – общо 23 (14% от всички заглавия).

Като приноси приемам:



- Направен е обширен анализ в самостоятелни и колективни разработки на оперативната техника, както и допълнителните подобрения при възстановяването на ахилесовото сухожилие,
- Направен е сравнителен анализ от приложението на неоперативното и оперативно лечение. Установено е намаление на опасността от руптури в сравнение с консервативното лечение и много по-нисък риск в сравнение с откритото възстановяване на ахилесовите руптури,
- Оценявам положително разработката, съвместно с кинезитерапевти на програма за ранно раздвижване с оглед натоварване на глезенната става и профилактика на дълбоката тромбоемболия.

### **7. Травми и заболявания на долен крайник и Вария.**

Оценявам положително участието на кандидата в раздел от учебник по обща медицина върху травмите на опорно двигателния апарат, както и колективни разработки върху оперативното лечение на глезенните травми.

В този раздел са включени 5 статии, 27 доклада, 5 пленарни лекции и 1 учебен филм – общо 37 труда (23%). Към този раздел се включват и 2 участия с проекти към МОН

### **Лечебно диагностична дейност.**

Лечебно диагностичната дейност на доц. Райков следва своя последователен ред в продължение на 23 години от работата му в университетската клиника по ортопедия и травматология на МУ-Варна - от лекуващ лекар до началник клиника, включваща прегледи, консулти, визитирания и оперативна дейност.

### **Учебна преподавателска дейност.**

Известно е, че качествата и достойнствата на кандидата за хабилитация и за по-висока академична длъжност не винаги е била високо оценявана. Да не забравяме, че на латински „Professor” означава научно звание, дадено на най-квалифициран, изтъкнат преподавател на университет или академия, който преподава и ръководи научно-изследователска дейност. Доц. д-р Димитър Райков е ръководител на катедра по Ортопедия и Травматология на Медицински Университет Варна. В тази си позиция той

ръководи и организира цикличното преподаване по Ортопедия и травматология на студенти по медицина и студентите от колежа на университета по специалностите: Рехабилитация, Кинезитерапия, Лечебен масаж, Рентгенови лаборанти, Медицински сестри. Организира обучението на стажат лекари специализанти, докторанти, провеждането на индивидуални квалификационни и системни специализирани курсове. Подготвя учебни планове и програми, както и тяхното усъвременяване, графиците на колоквиумите на специализантите и провеждането им, контролира учебния процес по Ортопедия и травматология в клиничните бази на университета.

Доц. Димитър Райков е член на „Държавната Комисия по присъждане на специалност Ортопедия и травматология“. Участва като председател и член на научни журита за присъждане на научни степени и заемане на административни академични длъжности в медицинските университети в страната – Варна, София, Плевен, Пловдив.

Смисълът на присъждането на академичната длъжност се изразява основно с определени изисквания, а именно: в състояние ли е кандидатът да ги защити с цялостната си дейност (учебно преподавателска и организационна, научно-изследователска и лечебна).

Изискванията към кандидата включват и начинът на представяне и по-конкретно:

- 1) Заглавието на научният труд – то трябва да е формулирано точно, кратко и да определя целия смисъл на съдържанието,
- 2) Библиографската справка да е задълбочена и изчерпателна, а не формална,
- 3) Необходимост от публикации в списания с импакт фактор,
- 4) Участия в монографии, книги и помагала,
- 5) Приноси на кандидата в национален и международен аспект,
- 6) Представяне за рецензия само на резюмета е недопустимо.

Оценката ми за стойността на публикациите на Доц. Димитър Райков и приносите към тях не е била в зависимост от това, дали са колективна или индивидуална разработка, защото игнорирането на общия спрямо индивидуалния импакт фактор стимулира публикуването на работи с по-малко автори, т.е. по-малко специалисти, което за съвременната наука означава представянето на по-слаби работи, вместо силни публикации на

по-големи колективи. Като принос за предлагането на алгоритъм в лечението на едно заболяване съм приемал набор от правила, използвани в определена последователност за поетапни решения за лечение на съответния проблем.

По пътя към постигане на високата цел Доц. Димитър Райков е имал 2 избора: лек и труден. Първият е с предимствата, които дава новия закон за ЗКРАС (Закон за Кариерно Развитие на Академичния Състав) и вторият – по-труден, преминаващ през защитата на научното звание „Доктор на медицинските науки“, като кандидатът е избрал вторият път.

Беше ми приятно в професионален план да разгледам някои разработки на Доц. Райков, касаещи приложението на авангардни и нови за световната и националната педиатрична ортопедия консервативни и оперативни техники по начин на структуриране, форма на изложението и професионален език.

**Заключение.** Доцент Димитър Райков отговаря на условията и реда за заемане на академичната длъжност „Професор“, съгласно закона (ЗКРАС от 2010г., чл. 134, ал. 1, 2, 3, 4 и чл. 135, както и качествените критерии за развитие на академичния състав на МУ-Варна. Познавайки добре кандидата, препоръчвам на уважаемите членове на научното жури по Ортопедия и травматология да гласуват утвърдително за присъждане на Доц. Димитър Райков д.м.н, ръководител катедра Ортопедия и Травматология на МУ-Варна академичната длъжност ПРОФЕСОР, професионално направление 7.1 Медицина и научна специалност „Ортопедия и травматология“.

23.01.2018

Проф. д-р Димитър Камбуров д.м.н